

AB-ÇİN YATIRIM ANLAŞMASI NE İFADE EDİYOR?

Şevval Beste GÖKÇELİK

Misafir Araştırmacı

Avrupa Birliği (AB) ve Çin, 2014 yılından beri devam eden müzakerelerin ardından, aralarında yapılacak olan yatırım anlaşmasının şartlarına ilişkin uzlaşmaya varmıştır.[1] AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, AB Konseyi Başkanı Charles Michel, Almanya Başbakanı Angela Merkel ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile Çin Devlet Başkanı Şi Cinpingin katılımıyla video konferans yöntemiyle gerçekleştirilen AB-Çin Liderler Toplantısında taraflar arasındaki yatırım anlaşması müzakereleri sonuçlandırılmıştır. Toplantıdan sonra açıklamalarda bulunan Von der Leyen, bu anlaşma ile dengeli bir ticareti ve artan iş fırsatlarını amaçladıklarını vurgulamıştır.[2] 2019 yılında AB'nin en büyük ikinci ticaret ortağı Çin olmuş ve iki taraf günlük 1 milyar avro değerinde mal ticareti yapmıştır.[3] Bu anlaşmayla birlikte Çin'in sağlıktan telekomünikasyona birçok pazarının yabancı yatırımcılara açılması ve ticari ilişkilerin daha da artması hedeflenmiştir. Müzakerelerin sonunda Çin, sınırlı istisnalar dışında imalat endüstrisini AB yatırımcılarına açma konusunda anlaşmaya varmıştır. Çindeki AB yatırımlarının yarısından fazlasının imalat sektöründe yoğunlaştığı düşünülürse bu çok büyük bir başarıdır. Anlaşma aynı zamanda AB yatırımcılarının Çin piyasalarına daha fazla erişebilmesini sağlayacaktır. AB pazarı Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) kapsamında hizmet sektörlerine zaten açıktır. Bununla birlikte AB Komisyonu, enerji, tarım, balıkçılık, kamu hizmetleri gibi sektörlerin AB için hassasiyetine atıfta bulunarak, bunların hepsinin AB-Çin anlaşmasında korunduğunu açıklamıştır.[4]

Anlaşma iş dünyası tarafından memnuniyetle karşılanırsa da sert eleştirilere de neden olmuştur. Eleştirilerin odağında Çindeki insan hakları ve işçi hakları ihlalleri vardır. Bu çerçevede Uygur Türklerine yönelik baskı ve hak ihlalleri sıklıkla eleştirilmektedir. Anlaşmanın yürürlüğe girebilmesi için Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanması gerekmekte ve bu noktada Çinin Uygur politikası bu sürecin zor geçebileceği hakkında sinyaller vermektedir.[5] Komisyon Başkanı Von der Leyen bu eleştirilere yanıt olarak anlaşmayla birlikte AB'nin eline zorla çalıştırmayla mücadele etmek adına bir koz geçtiğini söylemiştir.[6] Almanya Başbakanı Angela Merkel ise AB-Çin yatırım anlaşmasının çok önemli bir adım olduğunu, bunun hem yatırımları daha çok koruyacağını, hem de Çini daha şeffaf hale getireceğini ifade etmiştir.[7] Kısacası ABye göre bu anlaşma; çevreyi koruma ölçütleri, insan ve işçi hakları kuralları net bir biçimde çizilmiş olan AB'nin bu konularda savunduğu değerleri, ekonomi aracılığıyla küreselleştirmeyi ve Çini bu sürece dahil etmeyi amaçlamaktadır.

Çin ile geliştirilen ticari ilişkiler konusunda Batıda önemli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Her ülke kendi çıkarlarına uygunluğu doğrultusunda Çin ile ilişkilerine devam etmektedir. ABDde yönetim değişikliğinin yaşandığı bu dönemde, AB-Çin anlaşmasının ABD için anlamı özellikle önem taşımaktadır. ABDnin eski Donald Trump yönetimi sırasında ABD ile ticari ilişkilerinde çeşitli sorunlar yaşayan Çin, 5G teknolojisi ve Huawei'nin faaliyetlerine yönelik kısıtlamalarla karşılaşmıştı. Pekinin dikkati şimdi yeni Joe Biden yönetimi ile ilişkilerin alacağı biçime çevrilmişken AB ile üzerinde uzlaşılan anlaşma özellikle dikkat çekicidir.[8] Ocak ayında başkent Pekinde düzenlenen olağan basın toplantısında Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Trump döneminde ikili ilişkilerde yakılan köprülerin yeniden inşa edilmesi, bozulan yolların onarılması gerektiğini belirterek Çin ve ABD ilişkilerinin Biden yönetimiyle birlikte bir an önce doğru yörüngeye girmesi yönünde büyük bir beklentinin olduğunu ifade etmiştir.[9]

Biden ve danışmanlarının anlaşma hakkındaki tepkileri henüz yoğunluk kazanmamakla beraber mutabakata varılmadan kısa bir süre önce, 22 Aralık 2020 günü, ulusal güvenlik danışmanı Jake Sullivan, ABD yönetiminin Avrupalı ortaklarla Çinin uygulamaları hakkındaki ortak endişelere ilişkin istişareleri memnuniyetle karşılayacağı hakkında bir Twitter paylaşımı yapmıştır.[10] Ancak varılan uzlaşma gösteriyor ki üstü kapalı yapılan bu uyarı AB tarafından göz ardı edilmiştir. Anlaşmadan sonra Sullivan bir röportajında Biden yönetiminin Avrupalı müttefiklerle Çin ticaret uygulamalarıyla ilgili ortak bir gündem oluşturmak için aciliyetle görüşme isteğinde olduğunu belirtmiştir.[11]

AB ve ABD, Çin konusunda ortak stratejik ve politik hedefler paylaşmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri Çinin insan haklarını ihlallerini durdurmasıdır. Buna rağmen üzerinde uzlaşmaya varılan AB-Çin yatırım anlaşması ilerleyen dönemde Biden yönetiminin AB'ye daha yakın olma çabalarını zayıflatabilir.[12] Ancak Almanya Ekonomi ve Enerji Bakanı, AB'nin Çin ile uzlaşmaya varılan yatırım anlaşmasını hata olarak kabul etmediğini belirterek, söz konusu anlaşmanın ABDnin Çin ile hali hazırda sahip olduğu anlaşmanın benzeri olduğunu ve bütün taraflara eşit şartlar oluşturmakla ilgili olduğunu ifade etmiştir.[13] Dolayısıyla AB, Çin ile yapılan anlaşmanın onları ABD ile ekonomik anlamda eşitliğe yaklaştırdığını düşünmektedir. Ancak anlaşma hem ABnin Çin karşısındaki karşılaştırmalı avantajına hem de ABD ile transatlantik ittifakına zarar verecek gibi görünüyor.

Ekonomik açıdan bakıldığında birincil kazananlar otomobil, kimya, iletişim ve sağlık endüstrileri, bankacılık ve ulaşım gibi çeşitli imalat ve hizmet sektörlerindeki büyük Avrupa firmaları olacaktır. Halihazırda Çinde yerleşik bir konuma sahip olan büyük Alman ve Fransız şirketleri en büyük yararlanıcılar olarak görülmektedir. Jeopolitik düzeyde, en büyük kazanan ise Çindir. Anlaşma, Çini ABD ile ticaret savaşından geri çekilmekten kurtaracaktır. Anlaşmanın kaybedenleri, ise Çindeki insan hakları ve işçi hakları savunucuları ile ABD-AB transatlantik ilişkisinin onarılmasını ve güçlendirilmesini savunanlar olmuştur.[14] AB-Çin yatırım anlaşması liberalleşme ve jeo-stratejik yönlerden büyük önem taşımaktadır. Anlaşmanın getireceği küresel etkiler merakla beklenmektedir.

**Fotoğraf: Deutsche Welle*

[1] AB ile Çin'den tarihi ticaret anlaşması, *Deutsche Welle Türkçe*, 30 Aralık 2020, <https://www.dw.com/tr/ab-ile-%C3%A7inden-tarihi-ticaret-anla%C5%9Fmas%C4%B1/a-56099560>

[2] Ata Ufuk Şeker, AB ve Çin yatırım anlaşmasında uzlaştı, *Anadolu Ajansı*, 30 Aralık 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-ve-cin-yatirim-anlasmasinda-uzlasti/2093800>

[3] AB ile Çin arasında yatırım anlaşması imzalandı, *Bloomberg HT*, 30 Aralık 2020, <https://www.bloomberght.com/ab-ile-cin-arasinda-yatirim-anlasmasi-imzalandi-2271709>

[4] Sofia Baruzzi, EU, China Reach Agreement on Investments in Principle: What Does it Mean for Businesses, *China Briefing*, January 14, 2021, <https://www.china-briefing.com/news/eu-china-reach-agreement-on-investments-in-principle-what-does-it-mean-for-businesses/>

[5] Hüseyin Koyuncu, AB ile Çin arasında 6 yıl süren müzakerelerin ardından varılan yatırım anlaşması imzalandı, *Euronews*, 30 Aralık 2020, <https://tr.euronews.com/2020/12/30/ab-ile-cin-aras-nda-6-y-l-suren-muzakerelerin-ard-ndan-var-lan-yat-r-m-anlasmasi-imzaland>

[6] AB ile Çin'den tarihi ticaret anlaşması.

[7] Merkelden Çine üstü kapalı ticaret mesajı, *Dünya Haber Merkezi*, 26 Ocak 2021, <https://www.dunya.com/dunya/merkelden-cine-ustu-kapali-ticaret-mesaji-haberi-608558>

[8] Ceyda Karan, Çin belki de son yatırım anlaşmasıyla tarihindeki en geniş imtiyazları ABye verdi, *Sputnik Türkiye*, 4 Ocak 2021, https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_ksen/202101041043518900-cin-belki-de-son-yatirim-anlasmasiyla-tarihindeki-en-genis-imtiyazlari-abye-verdi/

[9] Fuat Kabakçı, Çin yeni ABD Başkanı Biden'ı ikili ilişkileri onarmaya çağırdı, *Anadolu Ajansı*, 21 Ocak 2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-yeni-abd-baskani-bideni-ikili-iliskileri-onarmaya-cagirdi/2118213>

[10] Steven Erlanger, Will the Sudden E.U.-China Deal Damage Relations With Biden?, *NY Times*, January 18, 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/06/world/europe/eu-china-deal-biden.html>

[11] Ibid.

[12] Mercy A. Kuo, What Does the EU-China Investment Deal Mean for US-EU Relations?, *The Diplomat*, January 12, 2021, <https://thediplomat.com/2021/01/what-does-the-eu-china-investment-deal-mean-for-us-eu-relations/>

[13] Lagarde: Ekonomik toparlanma gecikebilir, *Dünya Haber Merkezi*, 25 Ocak 2021, <https://www.dunya.com/kuresel-ekonomi/lagarde-ekonomik-toparlanma-gecikebilir-haberi-608400>

[14] Ibid.

Yazar Hakkında :

Şevval Beste Gökçelik 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezun olmuştur. Lisans mezuniyetini takiben 2019 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları tezli yüksek lisans programına başlamıştır. 2018 yılında Erasmus programı kapsamında Università di studi degli Siena'da (Siena Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans seviyesinde dersler almıştır.

Lisans öğrenimi sırasında Ocak 2019'da Türkiye Stratejik Analizler Merkezi'nde stajyer olarak çalışmıştır. AB için Yatırım Analizleri ve Yatırım Politikaları üzerine yazdığı makale, GÖKÇELİK, Şevval Beste, 2020, "AB için Yatırım Analizleri ve Yatırım Politikaları", Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021/9, Şubat 02. Enişim Haziran 08, 2020. <https://avimbulten.org/publication/yorum/ab-cin-yatirim-analizleri-ve-yatirim-politikalari> adlı tez çalışmasını hazırlamıştır. Ayrıca TÜRSAM Göçmen Bültenini hazırlamıştır. Yüksek lisans öğrenimi sırasında 2019 yılında Polonya'nın Krakow kentinde uluslararası tanıtım ve pazarlama alanında uygulamalı olarak staj yapmıştır.

Kasım 2020'de Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır